

El llenguatge

Fer creure els nens

Una cosa és Fer creure als nens que vénen de París i una altra de molt diferent Fer creure als nens que vénen de París. La primera —difícil d'inserir, és cert, en un context versemblant— significa «Fer que els nens que vénen de París siguin obedients». La segona, més habitual, si més no fins fa poc, vol dir «Fer que els nens creguin que (ells) vénen de París». Com veiem, només diferència aquestes dues oracions de sentit tan diferent l'ús d'una simple preposició, integrada en la forma d'un article: és a dir, la diferència entre els i als. A més, aquesta petita diferència vocàlica desapareix en la pronunciació del català oriental, que confon la a i la e en síl·labes àtones, amb què totes dues frases s'hi pronuncien igual. Però cal indicar que contribueixen decisivament a l'ambivalència, el fet que creure vulgui dir alhora «obeir» (en el primer cas) i «admetre (alguna cosa) com a certa» (en el segon), i que el mot que sigui alhora relatiu (primer cas) i conjunció completiva (segon).

Aleshores, d'una frase que digués simplement «Fer creure als nens» n'hauríem de concloure que és incompleta —què és, el que es vol fer creure als nens? —o que és incorrecta. La segona conclusió seria, segurament, la bona. Car són molts —entre ells una legió de publicistes— els qui encara no han pervingut a saber que un complement directe, tot i que sigui de designació personal, s'ha d'introduir, en català, sense cap preposició: Fer creure els nens és a dir, «fer-los obeir», vinguin d'on vinguin.

Tractant-se de les locucions formades amb el verb fer nombrosíssimes com tothom sap, aquesta incorrecció, com hem dit, encara tan usual, es veu afavorida pel fet que aquestes expressions verbals admeten alhora complements de designació personal directes i indirectes i, especialment, per la relativa separació, dins la seqüència de la frase, entre la forma verbal i el complement. Si el primer element (d'aquests complements) fos sempre un article definit del masculí —el o els —, amb què la preposició a forma una contracció, considerant la usual homofonia entre aquests termes i al i als podríem creure que la causa de la incorrecció és la pronunciació. Però igualment l'observem quan, tractant-se, per exemple, d'un complement del femení, la preposició no s'integra en cap altra forma i la seva presència, per tant, no pot passar desapercebuda.